



MUISTIO

OHJAUSRYHMÄ: TALENT BOOST -TOIMENPIDEOHJELMA

Aika Torstai 6.2.2020 klo 14.00 – 16.00

Paikka Eteläesplanadi 4, sali 4

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Lehikoinen avasi kokouksen käymällä läpi ajankohtaisasioita hallituksen työllisyysiltakoulusta sekä hallituksen ilmastokokouksesta.

Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että Talent Boost –ohjelmaa viedään konkreettisesti eteenpäin erilaisia työkaluja käyttäen. Talent Boostin osaajahoukutteluun rekrytointipilotointiin liittyvät vahvasti myös SOTE-ratkaisut, kuten hoitajamitoitus, jotta työvoimaa löytyy vuonna 2023 lainsäädännön voimaantullessa. Keväällä 2020 neuvotellaan korkeakoulujen vuosien 2021-2024 sopimukset; mm. kauden tutkintotavoitteet sekä ala- ja aluekohtainen koulutustarjonta. Yliopistojen valtionrahoituksesta 15 %, ammattikorkeakouluilla 5 %, on strategiaperusteista rahaa korkeakoulujen eteenpäin katsovaan toimintaan. Tästä 1/3 kohdennetaan hallituksen tavoitteita tukevaan ohjelmatoimintaan, kuten Talent Boost –hengessä globaaliin osaajahoukutteluun ja yhteistyöhön ja kv.opiskelijoita Suomeen integroivaan toimintaan.

Puheenjohtaja Gustafsson totesi työvoiman ja opiskelijoiden lupa-asioiden ja Migrin ohjauksen siirron SM:stä TEM:öön tapahtuneen vuoden 2020 alusta. Vuoden alusta TEM:öön on perustettu erillinen toimintayksikkö, jota vetää Sonja Hämäläinen. Uusi yksikkö selkeyttää vastuita ja korostaa asian haltuunoton ja käynnistyksen tärkeyttä. Yksikköön kootaan pysyviä henkilötyövuosia noin 20 ja määräaikaisia tulee lisää.

2. Oleskelulupa-asiat

Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton hallinnon siirto ja käynnistettävät hankkeet

Sonja Hämäläinen (TEM) esitteli asiaa. Lupa-asioista TEM:öön siirtyivät paitsi työvoimaan, myös koulutusperäiseen maahanmuuttoon ja tutkijoihin liittyvät lupa-asiat. Hallitusohjelmaan kirjattu 1kk oleskeluluvan käsittelyaikaan pääsy edellyttää sähköisen prosessin kehittämistä, automatisaatiota ja lainsäädännön muutosta. TEM asettaa poikkihallinnollisen (TEM, OKM, UM, STM) korkean tason hankekokonaisuuden, jonka alle kerätään lakihankkeet (kuten oleskelulupien kokonaisuudistus, akkreditoidut työnantajat), kausityöntekijöiden lakihanke sekä opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen tuloa sujuvoittavien uudistusten teko. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluvat välittömästi voimaan muutokset, jotka eivät edellytä lakimuutoksia. SM:stä TEM:öön siirtyi vain 1 htv. Lisää juristivoimaa haetaan nyt, samoin rekrytoidaan sähköisten prosessien kehittäjä + digiosaaja.

Kiireellisimpiä työntekijöiden ja opiskelijoiden lupien nopeuttamishanke, eduskunnalle annettavan HE:n takarajana on arviolta helmikuu 2021. Kausityö ja opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen jääminen kokonaisuudessa määräraika 2021 loppuun mennessä.

Keskustelussa tiedusteltiin, sisältyykö käynnistettyihin valmisteluihin luvan perusteiden muuttuminen (työllistyneet turvapaikanhakijat). Sonja Hämäläinen totesi, että ne, joiden prosessi päätöksessä, mutta saavat työpaikan kielteisen päätöksen jälkeen, siirtyvät työlupaprosessiin. Menee SM:n vetämänä muutoksena, ministeri Ohisalo asettamassa valmisteluryhmää. Keskustelussa nousi esiin myös suunnitelma alueellisista työlupalinjauksista. Tässä Uusimaa katsoo, että aluetta on vaikea yhdistää muiden alueiden linjauksiin.

D-viisumi

Talent Boost –ohjausryhmän toimeksiannosta keväällä 2019 tehtiin esiselvitys D-viisumin käytöstä. Syksyllä 2019 käynnistettiin konsulttityönä selvitys D-viisumin tarpeesta ja käytöstä. Selvitys nosti esiin, että erilaisia virkamies- ja viranomaisnäkemymiä D-viisumista on. On myös pohdittava, saataisiinko nykyistä oleskelulupaprosessia nopeuttamalla sama lopputulos kuin uudella viisumityypillä tavoitellaan.

Maahanmuuttoviraston asiakkaille, jotka kadottaneet oleskelulupakorttinsa, olisi välttämätöntä saada D-viisumi. Monissa maissa oleskelulupakortti ja D-viisumi ovat yhteispaketti: maahantulon mahdollistaa D-viisumi, jonka jälkeen myönnetään oleskelulupakortti. Pasi Tuominen (UM) kertoi, että esim. Itävallassa, Sveitsissä ja Unkarissa käytössä oleva D-viisumiprosessi on nopea; samaan aikaan vireille D-viisumi ja maahan saavuttaessa haetaan oleskelulupakortti.

Pasi Tuominen (UM) nosti pohdittavaksi, kenen myönnettävä D-viisumi olisi, ei välttämättä UM:n. Tällöin viisumihallinto voisi tulla Migrin ja TEM:n käsiin. Sonja Hämäläinen totesi, että keskeinen linjattava asia on, tuleeko suppea vai laaja D-viisumi. Keskiössä on sallia Suomeen tulo kiireellisessä tapauksessa, tullaanko viisumilla vai oleskeluluvalla. Kansainvälistä vertailua on pyydetty D-viisumiselvitystä tekevän konsultin keräävän.

Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että nopeampi maahantulon reitti Suomeen olisi tarpeen. Johtopäätökset eivät tule selvitystä laivalta konsultilta, mutta kv.vertailu D-viisumiselvitykseen tarvitaan. Esimerkiksi miten eri maissa on taklattu ei-toivottuja seurauksia kuten keskustelussa esiin nousutta uhkaa, että oleskelulupakortteja myytäisiin pimeillä markkinoilla jos palata voisi D-viisumilla. Selvitys voitaisiin ottaa seuraavan Talent Boost –ohjausryhmän kokouksen käsittelyyn.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kokeiluesitys opiskelijoiden oleskelulupaprosessin nopeuttamiseksi

Jonna Korhonen (OKM) esitteli kv.opiskelijoiden lupaprosessin kehittämisehdotusta, jota on yhteiskehitetty OKM, Migri, OPH, CSC työpajassa. Prosessia on pohdittu uudistettavan siten, että opiskelijan luotettava yksiköinti korkeakouluun hakeutumisesta alkaen aina luvan myöntämiseen toteutuisi. Kv.opiskelijalle muodostuu jo korkeakouluun hakeutumisvaiheessa Opintopolun kautta kansallinen oppijanumero tunnisteeksi. Tätä oppijanumeroa ei toistaiseksi hyödynnetä korkeakouluissa tai maahantuloprosessissa. Oppijanumeron käyttö mahdollistaisi, että syntyviä tietoja voisi kiinnittää oppijaan prosessin alusta alkaen.

Tunnistautumisessa oppijan yksilöinti ja oleskelulupaprosessi tulisi uudistaa pohdittua, onko vahva tunnistautuminen edustustoissa välttämätöntä. Prosessin alussa syntyvä oppijanumero voitaisiin jatkossa yhdistää sähköiseen tunnistautumiseen.

Pilotointi edellyttäisi tunnistamiseen kansallista ratkaisua, jolla hakija yksilöidään sekä tiedon siirtämistä eri toimijoiden välillä. Jos kehittämistyötä saataisiin eteenpäin, puutteellisten lupahakemusten määrä vähenisi, mikä vapauttaisi prosessissa resurssia hakemusten käsittelyyn. Opiskelijoiden tuleminen maahan jouhevoituisi; Suomelta ei jäisi kv.opiskelijoita saamatta, lisäksi lupaprosessin ennakoitavuus paranisi.

Lupaprosessissa tulisi myös uudistaa tiedon tuottamista ja asiakkaan ohjaamista. Esim. selkeä check-list liitevaatimuksista, tietojen automatisointi ja lomakkeen kehittäminen olisivat tärkeitä kehittämiskohteita. Pilottivalmistelussa on myös pohdittu, voisiko kv.opiskelijoiden terveystakuun järjestämisessä tehdä korkeakouluissa yhteisiä toimenpiteitä. Pilottihanke edellyttää rahoitusta teknisiin ratkaisuihin. Lainsäädännöllinen raami, joka on VM:n hallinnonalan asia, tarvitaan identiteetin hallintaan ja tunnistautumiseen. Todettiin, että opiskelijoiden lupa-asioiden kehittämiseksi tarvitaan ohjausryhmä.

Keskustelussa OKM:n pilotointiesitystä tuettiin, ja nostettiin esiin lupaprosessin pullonkauloja, kuten biometrinen tunnistaminen jättöajan saaminen esim. 3 kk päähän. Ohjausryhmäläiset pohtivat, mikä on se identiteetin taso, jolla saa tulla Suomeen ja missä vaiheessa vahva tunnistautuminen tehdään. D-viisumiratkaisun todettiin olevan yksi ratkaisu tunnistamisen siirtämisessä Suomeen. Keskustelussa esiin nousi myös haasteita D-viisumin ja vahvan tunnistautumisen Suomeen siirron ratkaisussa. Todettiin, että kolmasmaakansalaisen tunnistautumisen siirto Suomeen tulee ongelmaksi, sillä Suomeen matkustetaan usein välilaskujen kautta. Jos Schengen alueelle ei ole pääsylupaa ennen maahantuloa, ei EU:n sisällä välilaskua voi tehdä.

Keskustelussa nousi esiin myös muita opiskelijoiden lupaprosessia nopeuttavia kehittämisideoita. Esimerkiksi liitevaatimusten verifiointi ulkoisen palveluntarjoajan toimesta voisi olla ratkaisu; tämä on nyt opiskelijoiden ja tutkijoiden osalta TEM:n ohjauksessa. Opiskelijoiden ja tutkijoiden lupa-aineistojen verifiointia voisi edellyttää joko oppilaitoksilta tai työnantajilta ja kustannukset voisi ottaa kantaakseen korkeakoulu/työnantaja. Tämä nopeuttaisi prosessia huomattavasti ja vähentäisi väärennöksiä. Biometriikan keräämisongelman ratkaisuksi esitettiin ulkoisen palveluntarjoajan käyttämistä. Tällä hetkellä ulkomaalaislaki lähtee siitä, että biometriikan voi jättää UM edustustoon oleskelulupa-asioissa; nyt uuden viisumisäännösten mukaan ei viisumiasioissa ole velvoitetta käydä edustustossa vaan voidaan

käyttää ulkoista palveluntarjoajaa. Ulkomaalaislakia esitettiin muutettavan siten, että myös oleskelulupa-asioissa voisi asioida ulkoisen palveluntarjoajan kanssa.

Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että tunnistautumisen ja lupa-asioiden kansainvälinen benchmarking on tehtävä. Esimerkiksi palaute Alankomaista on positiivista. Hyvistä olisi tärkeä ottaa oppia!

Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että opiskelijoiden lupaprosessin kehittämisessä edetään ja prosessi vaiheistetaan. Ulkomaalaisten lisääntyvää tuloa Suomeen voi edistää monella tavoin; näkymä tervetuloitottavaan yhteiskuntaan on markkinointikysymyksen. Tunnistautuminen on yksi ydinongelma, joka ratkaistava lupien kokonaisuudessa. Ministeriöt vievät yhdessä kansallisesta tunnistautumisratkaisusta viestiä VM:n suuntaan.

3. Veto- ja pitovoima

TE-palveluiden ja ELY-keskusten rooli Talent Boostissa

Sonja Hämäläinen totesi, että TE-palveluiden ja ELY-keskusten rooli Talent Boostissa kytkeytyy kansalliseen kansainvälisen rekrytoinnin mallin kehittämiseen, johon liittyen Uudenmaan TE-toimistolle on osoitettu lisähtv valtakunnalliseen koordinaatioon, ELY:yn ja Keha-keskukselle (erit. digitaalinen kyvykkyys eli työmarkkinatori ja tietopohjan vahvistaminen). Lisäksi on rekrytoitu alueelliset asiantuntijat Uudellemaalle, Pirkanmaalle ja Varsinais-Suomeen ja osoitettu 1,6 milj. euroa ostopalvelutoimintaan.

Hankkeita ja alueellisia malleja on käynnissä paljon; on syytä rakentaa ”minimimalli” kansalliseksi konseptiksi. Työvoiman kysyntä erityisesti yrityksissä olisi myös saatava näkyväksi – keskustelussa korostuvat usein julkisen sektorin henkilöstötarpeet. TKI puoli tulisi nyt miettiä omana kokonaisuutenaan, jossa työkalupakissa ovat esim. kahdenväliset kumppanuudet, tutkijavaihto.

Puheenjohtaja Gustafsson totesi, että suomalaisen yrityselämän haluttomuus palkata ulkomaalaisia on ongelma, jota TE- ja ELY-palveluilla pyritään ratkomaan. Osaamisen tunnistamisen ytimessä oltaessa tarvitaan kuntien elinkeinopalvelut mukaan, he tuntevat alueensa yritykset. UM on tunnistanut työvoiman tarjontaa maailmalla. Business Hub ja muut alueelliset rakenteet mukaan rekryprosessiin.

Yritykset, jotka auttavat suomalaisia työnantajia rekrytoimaan henkilöstöä ulkomailta, puuttuvat. Nyt BF ja Talent Boost-toimet täyttävät markkinapuutetta, mutta volyymin myötä henkilöstöyritykset astuvat kuvaan.

Keskustelussa esiin nousi yksityisten rekrytointifirmojen ja koulutusjärjestelmän rajapinta. Jos yksityinen rekrytointiyritys on tuomassa esim. sairaanhoitajia Filippiineiltä ajatuksenaan, että korkeakoulut kouluttavat ilmaiseksi em. sairaanhoitajat, ollaan harmaalla alueella. Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että uudistunut lainsäädäntö mahdollistaa tilauskoulutuksen järjestämisen hyvin joustavasti, myös yksittäinen opiskelija voi myös maksaa.

Keskusteltiin myös Talent Boost-toimien kytkeytymisestä maahanmuuttajien osaamiskeskuskeskuksiin. Todettiin, että maassa jo olevien osaamisen hyödyntäminen on tärkeää. OPH:n kautta tehdään tutkintojen rinnastaminen ja tunnustaminen; puuttuvat osaamiset tunnistetaan, mutta ei ole keinoa ja polkua, miten täydentää henkilön osaamista. Keskustelussa nousi esiin toiveita ja erityisesti kysyntävetoisuutta korostavia näkökulmia korkeastikoulutettujen maahanmuuttajien osaamiskeskustyyppisestä toiminnasta.

Puheenjohtaja Lehikoinen veti yhteen keskustelua todeten kysyntävetoisuuden olevan tärkeä lähtökohta. Hypoteettista kysyntää on paljon. Mukana tulevalle puolisolle tulee olla myös palvelut, mahdollisesti myös työllistymispolut, mietittynä.

Kaupunkien Talent Hub –tilannekatsaukset

Helsinki

Marja-Leena Rinkineva esitteli Helsingin Talent Hub-toimintaa. Lähtökohtina Helsingissä ovat matala hierarkia ja vahvojen osaamiskeskittymien rakentaminen vetovoimatekijäksi. Peliteollisuuden ekosysteemi on jo Helsingissä kyllin suuri tarjoamaan uravaihtoehtoja, mikä on keskeistä kv.osaajien houkuttelussa.

Tunnettuutta lisäävänä käytänteenä Rinkineva nosti esiin City as a Service-kampanja, jossa kaupungin testikäyttäjiksi kutsuttiin 15 ulkomaista asiantuntijaa per-

heineen SLUSHin aikana. 6 500 kansainvälistä osaajaa haki vuonna 2019 ja heidän työllistymistä Helsinkiin seurataan. International House Helsinki yhteispalvelussa asioi kuukausittain 8-9000 henkilöä. Käynnissä on englanninkielisten palveluiden kehittämisohjelma (600 000 euroa), jossa toimenpiteitä alkaen kulttuuripalveluista aina koulupuolelle, materiaali palvelua englanniksi jne.

Korkeakoulu yhteistyössä Rinkineva antoi kiitosta Aallon, HY:n ja Hankenin aktiiviselle osallistumiselle International Talent –toimintamallin rakentamiseen, jossa toteutetaan tki-hankkeita kv.tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen tueksi. Heidi Stenberg (Metropolia) totesi, että kv.osaajien asiantuntijatehtäviin työllistymisessä on työvoimapula-aikanakin ongelmia esim. rakennusalalla. Metropolia on kehitetty vertaisopiskelijamallia, jossa suomalainen opiskelija yhdessä kv.opiskelijan kanssa tekee hakemuksia yms. hands-on työkaluja. Vantaan kaupunki on tehnyt tilauksen maahanmuuttajataustaisten taloushallinnon osaajien koulutuksesta.

Espoo

Tuula Antola totesi, että Helsingin tilannekuva pätee myös Espoossa ja Vantaalla. Englanti palvelukielenä on iso satsaus Espoossa, henkilöstöhallinnon kanssa tehdyssä kehittämistyössä on saatu hyvää aikaseksi. Vuoden 2020 TalentBoost Summit järjestetään Espoossa lokakuussa 2020.

Turku

Niko Kynnäräinen kertoi, että Turussa kv.tutkinto-opiskelijoille järjestetään kesäteekkarikampanja kohdennettuna nyt 40-50 kv.tutkinto-opiskelijalle. Kesäteekkarille tarjotaan asunto ja bussikortti alueella. On imagokysymys ja tukee työllistymisprosessia. Metallipuolen koulutuksen osaajatarpeet, toisaalta koulutuksen vetovoimaongelma noussut Turussa esiin, samoin toive saada korkeakoulukenttä vahvemmin kv.houkuttelutyöhön mukaan.

Tampere

Regina Saari kertoi, että Tampereella työllisyys- ja yrityspalvelut on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi. Talent Hub -toiminta on kytketty alueen elinkeinostrategian 2019-2024 toimeenpanoon. Talent Boost- ja osaamiskeskustoiminnassa on otettu käyttöön FAST TRACK, jossa kv.osaajat saadaan nopeasti palveluiden piiriin. International House- toiminnon rakentaminen on käynnistymässä.

Saari totesi, että rahoituskanavat sirpaloituneet kv.osaamisen kentässä. Pienien hankehakujen sijaan toiminnot tarvitsisivat pysyvämmän rahoituksen.

Keskustelussa tuotiin esiin, että parhaillaan OPH-OKM-BF-TEM pohtivat Study in Finland & Work in Finland –synergioita ja yhteisiä kohdemaita etsitään. Esiin nousi myös kielikoulutustarjonnan puute. Asia on tullut vastaan etenkin työvoimapuolaloilla, joilla tehtäviin voisi palkata kielitaidottomankin tarjoten hänelle työn ohella mahdollisuuden opiskella kotimaista kieltä. Tällaista kielikoulutusta ei ole tarjolla.

Puheenjohtaja Lehikoinen totesi, että kansainvälisyys on Suomelle elintärkeää toimintaa. Pilottina voidaan alkuun katsoa näitä toimia, mutta niiden on syytä tulla osaksi normaalitoimintaa. Koko koulutusketju, myös ammatillinen koulutus, on saatava mukaan kansainvälisten opiskelijoiden houkutteluun, vieraskielisen koulutuksen järjestämiseen ja näin työvoimatarpeisiin vastaamiseen. Koulutusaloista kone- ja metallipuolelle ja sote-aloille ei saada nuoria hakijoita. SOTE-puolen englanninkieliset ohjelmat eivät tue Suomeen jäämistä, siksi OKM valmistellut toiminnallisesti kaksikielisen tutkinnon konseptin. Toisaalta työnantajapuolellakin tarvitaan muutoksia, sillä työvoimapolitiikassakaan kv.korkeakouluopiskelijat eivät työllisty Suomessa.

4. Talent Boost -toimenpideohjelman hyväksyminen

Puheenjohtaja totesi, että toimenpideohjelman ainekset alkavat olla koossa. Todettiin, että tekstiä pitää tiivistää sekä toimenpiteitä aikatauluttaa ja vastuuttaa.

Päätettiin, että tiivistetty toimenpideohjelma viedään Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden –ja Työllisyyden ministerityöryhmien käsittelyyn synkronoidusti.

5. Muut asiat

Keskustelun pohjalta todettiin, että tulevissa ohjausryhmän kokouksissa käsitellään D-viisumiselvitys, johon on sisällytetty kv.vertailu, työelämän monimuotoisuusohjelma sekä TKI-asiat.

6. Seuraavan kokouksen ajankohta

Seuraavan kokouksen ajankohta on huhti-toukokuussa. Päivämäärään palataan myöhemmin.

Laura Lindeman
johtava asiantuntija

Ulla Mäkeläinen
opetusneuvos

JAKELU Kansliapäällikkö Jari Gustafsson, työ- ja elinkeinoministeriö
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Elinkeinojohtaja Tuula Antola, Espoon kaupunki
Maahanmuuttojohtaja Sonja Hämäläinen, työ- ja elinkeinoministeriö
Johtaja Riku Immonen, Pirkanmaan TE-toimisto
Lähetystöneuvos Laura Kamras, ulkoministeriö
Kaupunginjohtaja Jari Kesäniemi, Forssan kaupunki / seutukaupungit
Viestintäjohtaja Mikko Koivumaa, työ- ja elinkeinoministeriö
Lainsäädäntöjohtaja Riitta Koponen, sisäministeriö
Viestintäjohtaja Mikko Koivumaa, työ- ja elinkeinoministeriö
Johtaja Tiina Korhonen, Uudenmaan TE-toimisto
Neuvotteleva virkamies Taina Kulmala, valtioneuvoston kanslia
Toimitusjohtaja Niko Kyynäräinen, Turun kaupunki
Executive Director Teija Lahti-Nuuttila, Business Finland
Vararehtori Minna Martikainen, Svenska handelshögskolan Hanken
Palvelualuejohtaja Jaakko Niinistö, Vantaan kaupunki
Teollisuusneuvos Sampsa Nissinen, työ- ja elinkeinoministeriö
Apulaispäällikkö Raimo Pyysalo, Maahanmuuttovirasto
Asiantuntija Jere Päivinen, sosiaali- ja terveysministeriö
Elinkeinojohtaja Marja-Leena Rinkineva, Helsingin kaupunki
Työllisyysjohtaja Regina Saari, Tampereen kaupunki
Projektijohtaja Heidi Stenberg, Metropolia ammattikorkeakoulu
Maahanmuuttopäällikkö Jaana Suokonautio, ELY-keskus
Neuvotteleva virkamies Niina Suutarinen, valtiovarainministeriö
Ulkoasiainneuvos Pasi Tuominen, ulkoministeriö
Johtaja Birgitta Vuorinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Johtava asiantuntija Laura Lindeman, työ- ja elinkeinoministeriö (sihteeri)
Opetusneuvos Ulla Mäkeläinen, opetus ja kulttuuriministeriö (sihteeri)

TIEDOKSI Ohjausryhmän varajäsenet
Kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoimatyöryhmän jäsenet
Työn, yrittämisen, opiskelun ja tutkimuksen perusteella myönnettävien
oleskelulupien koordinaatioryhmän jäsenet
Valtiosihteeri Ville Kopra
Valtiosihteeri Tuomo Puumala
Erityisavustaja Jenni Karjalainen
Erityisavustaja Timo Nevaranta
Erityisavustaja Piia Rekilä
Erityisavustaja Eeva Kärkkäinen
Erityisavustaja Satu Mäki-Lassila
Johdon assistentti Mirja Lindholm
Johdon sihteeri Pia Högström